

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Refertur ac refellitur singularis cujusdam Recentioris sententia

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

tat nos ab omni specie peccati abstinere. Et A
tandem ut vita, cupit nobis remedia efficacissi-
ma ad turpia vitanda exhibere: hacque de cau-
sa videtur in mundum istum advenisse, ut vi-
tam abundantius habeant. Ut eleganter ait P.
Vincentius Baronius in sua Theologia morali
adversus laxiores Probabilistas.

ARTICVLVS VII.

*An probabile falsum, quod invincibiliter cre-
ditur esse verum, à peccato excuset?*

PROBABILITATVM monstra, & novo-
rum Casuistarum laxitates, præcedenti-
bus articulis confutavimus: hic nobis cum Jan-
senianis pugnandum est, ipsorumque excessus
in materia de probabilitate, ex D. Augustini,
& Angelici Doctoris principiis corrigendi &
amputandi sunt, ut veritas, quæ teste Nova-
tiano, inter duos errores, ut Christus inter duos
latrones, media pendet, clarius eluceat,
& de utrisque Adversariis gloriosè triumphet.
Unde sit

S. I.

*Refertur ac refellitur singularis cujusdam Re-
centioris sententia.*

217. QUIDAM Recentior, sub nomine Wilel-
mi Wendrochij Salisburgensis Theologi,
in dissertatione Theologica de probabilitate
quam ad calcem quintæ Epistolæ Ludovici
Montaltij subiecit, singularem & improbabi-
lem habet de probabilitate opinionum senten-
tiam. Existimat enim nunquam licere uti opi-
nionem probabili, nullumque probabile falsum,
& à lege æterna discordans, excusare à peccato,
etsi talis falsitas, & cum lege divina contrarie-
tas, invincibiliter ignoretur: quia (inquit) li-
cèt ignorantia invincibilis juris positivi à pec-
cato excuset, non tamen ignorantia invincibi-
lis juris naturalis; cum hæc sit pœna peccati ori-
ginalis, non verò illa.

218. Hæc opinio non minùs displicet quàm præ-
cedens, quæ omnem probabilitatem, quan-
tumvis tenuem, ad rectitudinem humanorum
actuum sufficere putat, & sententiam minùs
probabilem, in concursu probabilioris, eligi
posse existimat: sicut enim hæc recentiorum
Casuistarum assertio jugum Christi nimis emol-
lit, & pulvillos, seu cervicalia sub capite ho-
minum ponit, ut molliùs in suis negligentis
dormitent & quiescant; ita & illud Janse-
niorum dogma plus æquo illud exasperat, &
pharisaico more, onera humeris hominum
imponit importabilia, duramque nimis ac in-
evitabilem in eos invehit peccandi necessita-
tem. Unde sapienter ait Illustrissimus D. de
Marinis, Avenionensis Archiepiscopus, in Com-
mentariis quæ nuper edidit in 2. partem Summæ
D. Thomæ qu. 19. art. 6. cap. 6. in fine: *Theolo-
gus ad rectè in hoc arduo negotio incedendum, in
rebus moralibus, moralem & non mathematicam
certitudinem requirat, & unam ab altera dis-
cernere sciat, juxta advertentiam Caietani in
sua aurea Summula. dum de opinionis usu licito
& illicito loquitur. In quo quantum capere possu-
mus, aliqui qui nostris temporibus scripserunt,
salvâ pace, hallucinari videntur; volentes enim in-*

tolerabilem cerie aliquorum in hac parte licen-
tiam repellere, ad aliud extremum, zelo transver-
ti declinant. Ut ergo huic prudenti consilio ob-
temperemus, & non minori studio & cautelâ
Jansebianorum excessus, quàm novorum Ca-
suistarum laxitates devitemus:

Dico primò: Dum homo tenetur operari, po-
test sequi sententiam probabilem, si factâ suffi-
cienti diligentia, tunc alia probabilior ei non ap-
pareat. Ita communiter docent Theologi, post
D. Thomam quodlib. 8. art. 13. in argumento
sed contra, ubi sic ait: *Si aliquis adhibet diligen-
tiam, inquirens an habere plures præbendas sit
licitum, nec invenit aliquid quod ipsum moveat
ad hoc quod sit illicitum, videtur quod sine pec-
cato plures possit habere præbendas.*

Ratio etiam id suadet: Homines enim debent
operari humano modo, nec possumus eos obli-
gare ad hoc quod omnium rerum habeant clar-
am & perfectam notitiam: Dum ergo factâ
sufficienti diligentia, juxta conditiones rei &
personæ, aliud probabilior non apparet, pru-
denter operatur homo, conformando conscien-
tiam suam opinioni probabili.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio ex
Caietano in Summa, verbo *Opinio*, ubi sic ha-
bet: *Non exigit Deus ab homine plusquam con-
ditio hominis habet: quia divina sapientia dispo-
nit omnia suaviter*: Sed hominis conditio ha-
bet, ut in rebus moralibus non possit assequi
omnium evidentiam, nec habere certitudinem
mathematicam, seu exactam & perfectam
omnium agibilibus; *ipsum enim exactum non
est in omnibus simili modo rationibus flagitan-
dum*, inquit Aristoteles 1. Ethic. cap. 3. præ-
fertim in moralibus, quia ut ait Divus Tho-
mas in cap. 1. lib. 1. Ethic. *Materia moralis
talis est, quod non est ei conveniens certitudo,
mathematica scilicet & perfecta, sicut rebus
physicis & metaphysicis*: Ergo Deus non exi-
git ab homine, ut semper cum evidentia &
certitudine mathematica de bonitate morali
sue actionis operetur, subindeque potest se-
qui sententiam probabilem, dum factâ suffi-
cienti diligentia, alia probabilior non appa-
ret. Unde videmus, Summos Pontifices in re-
gimine Ecclesiæ, putâ in dispensationibus con-
cedendis, interdum uti probabilibus senten-
tiis, cum ipsi veritas perspecta non est; &
similiter Reges in administrandis regni nego-
tiis, & Judices tam Ecclesiasticos quàm civiles,
in dirimendis litium nodis, juxta regulam il-
lam juris supra expositam, quæ præcipit ut in
opinionum probabilium conflictu, *quod veri-
similius est præferatur, & ubi sunt opiniones dis-
cordes, Judex sequatur communem*. Denique
Salomon in judicio illo celebri, quo judicavit
infantem, à duabus mulieribus sibi oblatum,
esse dividendum, conjecturis tantum probabi-
libus ducebatur; & tamen Scriptura ejus sa-
pientiam & æquitatem mirum in modum ex-
tollit. Quod non leve argumentum est, pruden-
ter operari homines, sequendo opiniones proba-
biles, cum factâ sufficienti diligentia, non
possunt habere clarâ & perfectam veritatis
notitiam, & tunc non occurrunt aliæ probabi-
liores & tutiores sententiæ.

Dico secundò, cum qui operatur ex opinio-
ne probabili falsa, & legi divinæ contraria,
quam invincibiliter putat esse veram, & legi
divinæ conformem, à peccato excusari. Ita

communiter docent Scholastici cum Magistro in 2. dist. 22. & cum D. Thoma 1. 2. qu. 76. art. 3. ubi docent ignorantiam invincibilem excusare à peccato. Unde Lutherus in cap. 12. Genes: *Scholastici (inquit) dicunt invincibilem ignorantiam reddere excusabiles: TANTA CÆCITAS EST IN PAPÆ SCHOLIS ET ECCLESIS.*

221. Probatur primò conclusio ex SS. Patribus, qui passim docent ignorantiam invincibilem excusare à peccato: Chrysostomus enim homil. 13. in Epist. ad Roman. ait: *Neminem unquam ignoranter peccare: qui enim peccaret, indignus utique esset qui pœnas daret.* Et D. Augustinus in libro de natura & gratia contra Pelagianos scripto cap. 67. & lib. 3. de libero arbitrio cap. 19. *Non tibi (inquit) deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis quævere quod ignoras.* Neque istud ad primum hominis peccatum trahi potest: cum hæc verba adhibeat, ut hominum querelas compescat, qui ex ignorantia quam ex Adamo hæreditariam accepimus, expostulant. Atque hoc sensu eadem verba à Theologis omnibus accipiuntur, post S. Thomam qu. 7. de potentia art. 7. ad 3. ubi sic habet: *Dicendum quòd ignorantia, quæ est omnino involuntaria, non est peccatum. Et hoc est quod Augustinus dicit: non tibi imputatur ad culpam, si invitus ignores: per hoc autem quod addit, sed si scire neglexeris, dat intelligere quòd ignorantia habet quod sit peccatum, ex negligentia procedente.* Item D. Augustinus tract. 89. hæc verba Joan. 15. exponens: *si non venissem, & locusus eis fuisset, peccatum non haberent, ait illos ad quos Christus non venit, & quibus non est locusus, excusationem habere, non de omni peccato suo, sed de illo quo in Christum non crediderunt.* Similia habet Divus Bernardus Epist. 77. dicens: *Si locusus fuisset, sed non eis, inobedientia culpam ignorantia excusaret.* Denique Augustinus lib. de quæst. veteris testamenti, relatus à Gratiano in decreto dist. 37. sic ait: *Ille ignorans potest excusari à pœna, qui à quo disceat non invenit.* Ubi glossa hæc verba: *Potest excusari à pœna, sic interpretatur, Id est, à peccato pro quo debetur pœna, vel à pœna æterna.*

222. Probatur secundò conclusio ex illo trito & communi Philosophiæ moralis principio: *Nemo peccat in eo quòd vitare non potest.* Quod D. Augustinus in libro de duabus animabus cap. 11. usque adeò esse notum & per se manifestum asserit, ut non solum à nemine ignoretur, sed & insuper à toto genere humano cantetur & declametur: *Nonne (inquit) ista cantant & in montibus Pastores, & in theatris Poete. & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & Magistri in Scholis, & Antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum?* Probatur, inquam, conclusio ex illo trito & communi effato: quis enim magis necessariò peccat, quis culpam vitare minus potest, quam qui invincibiliter & sine propria culpa ignorat divinà lege prohiberi quod facit; quique ita animo comparatus est, ut si id malum esse suspicaretur, continuò omitteret? Quid, inquam, potestatem non peccandi longius remouet quam ignorantia invincibilis, quæ cognitionem ad vitandum culpam necessariam tollit, & mentem quæ voluntati ad agendum facem præferre debebat, omnino excæcat? Id non solum ratione naturali manifestum est;

Tom. III.

A sed etiam ex Jansenij principiis constat: ille enim libro de gratia Christi cap. 36. fateatur id duntaxat esse in potestate, quod sit à voluntate cum plena advertentia rationis, adeòque ex ejus mente, ignorantia quæ aliquid penitus nescitur, impedit quominus illud sit in nostra potestate. Unde nos. Medina 1. 2. qu. 76. art. 2. rectè observavit: *Idcirco ignorantiam invincibilem non imputari homini ad peccatum, quòd nemo obligetur ad impossibile.*

Tertiò suadetur conclusio ex D. Thoma 1. 2. qu. 90. art. 4. ubi sic discurrit: *Ad hoc quòd lex virtutem obligandi obtineat, quod est proprium legis, oportet quòd applicetur hominibus qui secundum eam regulari debent: talis autem applicatio fit per hoc quòd in notitiam eorum deducitur ex ipsa promulgatione: unde promulgatio ipsa necessaria est ad hoc quòd lex habeat suam virtutem: Sed promulgatio legis naturalis fit per dictamen rationis, intimantis homini ea quæ lege naturæ præscripta aut prohibita sunt: Ergo cum deest tale dictamen (ut contingit in illis qui ignorantia invincibili juris naturalis laborant) lex naturæ non obligat ad ejus observationem; subindeque ignorantia juris naturalis à peccato excusat.*

Probatur quartò conclusio ratione fundamentali. Illud excusat à peccato, quod tollit ab actu rationem voluntarij, redditque illum simpliciter involuntarium: Sed omnis ignorantia invincibilis hoc præstat: Ergo omnis ignorantia invincibilis à peccato excusat. Minor est certa, & expressè docetur à D. Thoma 1. 2. qu. 6. art. 8. ubi loquens de ignorantia antecedente & invincibili, ait quòd *talis ignorantia causat involuntarium simpliciter.* Idque patet ex definitione voluntarij, quod sic describitur: *Voluntarium est id quòd est à principio intrinseco cum cognitione:* Unde sicut illud causatur ex duplici principio, scilicet ex appetitu operante, qui est principium intrinsecum, & ex cognitione dirigente, & voluntati facem præferente; ita oportet quòd oppositum ejus, scilicet involuntarium, causeatur ex oppositis principiis, & proveniat vel ex eo quòd operatio est à principio extrinseco (ut contingit in his quæ ex violentia aut metu fiunt) aut quia tollitur, vel ligatur, aut turbatur cognitio, sicut fit per ignorantiam & passionem, ut in tractatu de actibus humanis disput. 1. fusè expendimus.

Major autem, quam Adversarij negant, contententes aliquid posse esse peccatum actuale, absque eo quòd sit voluntarium in actu secundo, probatur multipliciter. Primò ex Divo Augustino libro de vera relig. cap. 14. ubi ait: *Uique adeò peccatum voluntarium est, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium.* Et hoc ita manifestum est, ut nulla Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat. Idem repetit lib. 3. de libero arbit. cap. 17. & 18. & lib. 1. retract. cap. 9. ubi ait, quod *voluntas est quæ peccatur, & rectè vivitur.* Et lib. de duabus animabus cap. 11. dicit quòd *nec peccatum, nec rectè factum imputari cuiquam jussè potest, qui nihil fecerit propria voluntate.* Quibus ultimis verbis apertè declarat ad peccatum actuale non sufficere, quòd sit voluntarium voluntate capitis, sicut sufficit ad peccatum originale; sed requiri necessariò quòd sit voluntarium voluntate proprià illius qui peccat.

Secundò probatur ex D. Thoma 1. 2. quæst. 74. 277.

- artic. 1. in corp. ubi sic discurre: *Cum proprium sit actuum moralium quod sint voluntarij, sequitur quod voluntas, qua est principium actuum voluntariorum, sive bonorum, sive malorum, qua sunt peccata, sit principium peccatorum: & ideo sequitur quod peccatum sit in voluntate sicut in subiecto.* Et in resp. ad 2. *Si defectus (inquit) apprehensiva virtutis nullo modo subjaceret voluntati, non esset peccatum nec in voluntate, nec in apprehensiva virtute, sicut patet in his qui habent ignorantiam invincibilem.* Et quaest. 76. art. 3. sic corpus articuli concludit: *Si sit talis ignorantia qua omnino sit involuntaria, sive quia est ejus quod quis scire non tenetur, talis ignorantia omnino excusat a peccato.*
228. Tertiò eadem Major probatur auctoritate trium Summorum Pontificum, Pij V. Gregorij XIII. & Urbani VIII. qui damnant hanc propositionem Michaëlis Baij: *Ad rationem & definitionem peccati non pertinet voluntarium: subindeque oppositam, nempe istam, Ad rationem & definitionem peccati pertinet ratio voluntarij, ut certam & indubitam supponunt.*
229. Quartò eadem Major suadetur ratione quam insinuat Divus Thomas loco primò citato. Peccatum est actus moralis & humanus: Sed de ratione actus moralis & humani est quod sit voluntarius, & deliberatus, ut docet idem S. Doctor 1. 2. quaest. 1. artic. 1. his verbis: *Illae actiones proprie humana dicuntur, qua ex voluntate deliberata procedunt: si qua autem aliae actiones homini conveniant, possunt dici quidem hominis actiones, sed non proprie humana, cum non sint hominis in quantum est homo.* Ergo &c.
230. Confirmatur: Ut actus sit moralis & humanus, debet esse liber; cum libertas sit radix & fundamentum moralitatis, ut docet Divus Thomas in 2. dist. 24. quaest. 3. art. 3. dicens: *Ibi incipit genus moris, ubi primò dominium voluntatis invenitur:* Sed actus non potest esse liber, nisi sit voluntarius; cum ratio voluntarij essentialiter includatur in ratione liberi, sicut gradus superior in inferiori: Ergo actus non potest esse moralis, nec per consequens peccatum, seu malum morale, nisi voluntarius sit.
231. Denique probari potest conclusio ex variis absurdis & inconvenientibus, quae sequuntur ex adversa sententia. Si enim probabile falsum, quod invincibiliter creditur verum, nunquam à peccato excuset, in primis sequitur peccare eum, qui in concursu seu conflictu opinionum probabilium, probabiliorem, imò & probabilissimam eligit: Sed hoc absurdum est, & contra communem Theologorum sententiam, ut fateretur Wendrochius loco supra citato sect. 4. ubi docet è duabus opinionibus contrariis licere amplecti magis probabilem: Ergo &c. Sequela Majoris patet: Quia fieri potest ut opinio probabilior, imò & probabilissima, falsa sit, & à lege aeterna discordans; cum falsa, ut ait Aristoteles in lib. Topicorum, saepe sint probabiliora veris: Ergo si nullum probabile falsum, etsi invincibiliter existimeretur verum, à peccato excuset, sequitur eum qui in opinio- num probabilium conflictu, probabiliorem, imò & probabilissimam eligit sententiam, non excusari à peccato.

Secundò sequitur Jacob peccasse, cum primò accessit ad Liam, quam invincibiliter putabat esse suam uxorem: tunc enim fecit actum qui absolute & secundum se erat illicitus, & legi divinae contrarius, cum lex divina prohibeat ad non suam accedere. Nec potest aliter excusari Jacob à peccato, nisi dicendo ipsum tunc laborasse ignorantia invincibili. Sicut Genes. 20. Abimelech cum uxorem Abraham tulisset, putans esse sororem ejus, excusatur à peccato ratione ignorantiae invincibilis, ut passim interpretes docent, & colligitur ex verbis illis quae Deo mortem ipsi minitanti dixit, *Domine num gentem ignorantem & justam interficis?* praetendens (ut omnes solent facere ductu & instinctu luminis naturalis) excusandum esse à culpa, quod ignorans fecisset, & non desinere justum esse eum qui facit aliquid injustum, planè ignorans esse tale. Quam ejus existimationem confirmavit Deus, ita respondens: *Et ego scio quod simplici corde feceris, & ideo custodi te ne peccares in me.*

Tertiò sequitur ex hac sententia, plerumque esse fortunæ, & non voluntatis, quòd homines peccent, vel non peccent, prout videlicet id quod agunt est conforme vel difforme juri naturali invincibiliter ignorato: quod absurdissimum est; cum vera & sola causa peccati sit voluntas creata, ut operans difformiter ad regulas morum, non verò casus aut fortuna.

Denique ex illa sententia sequitur incredibile conscientiae perplexitas, imò & peccandi hinc & nunc inevitabilis necessitas, quotiescumque aliquis probabiliter & bonà fide judicat aliquid sibi agendum esse, neque posse omitti sine peccato, & tamen illud naturali jure illicitum est. Peccabit enim id faciendo, juxta Adversarios, cum juxta ipsos ignorantia invincibilis juris naturalis à peccato non excuset: peccabit etiam non agendo, quia aget contra conscientiam, quae ipsi dicit hoc esse agendum: peccabit igitur quocumque se vertat, & sive hoc faciat, sive non faciat: quod non solum absurdum est, sed etiam à fide penitus alienum. Unde in censura Sorbonae anno 1560. die 27. Junij data, haec propositio ut haeretica proscribitur: *Homo faciendo quod in se est, peccat, & non potest non peccare, faciendo quod in se est.* Cui similis est ista damnata à tribus Pontificibus supra nominatis in bulla contra Baium, *Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo quod necessario facit.*

S. II.

Arcana Janseniana doctrina radix deregitur, & extirpatur.

CUM rectè dixerit Augustinus: *Radicem effodere atque extirpare compendium est,* non potest firmius conclusio nostra stabiliri, nec Janseij & Wendrochij doctrina efficacius confutari, quam ejus radicem extirpando: nam quae ex illa pullulare dicuntur & efflorescere, eadem operà succidentur.

Jansejus ergo lib. 2. de statu naturae lapsae cap. 2. & sequentibus, vulgare istud pronunciatum, quo Philosophorum & Theologorum Scholae omnes personant: *Ignorantia invincibilis excusat à peccato,* falsum esse pronuntiat, duplicemque ignorantiam invincibilem distinguit, unam juris naturalis, alteram juris